

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

85/2022

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

IZMEĐU EVROPSKE UNIJE I RUSIJE IGRA SA OTVORENIM KARTAMA

TEMA BROJA STR. 4–6

U FOKUSU STR. 10–12
GLOBSEC 2022 Bratislava Forum
IZGRADNJA OTPORNOSTI
U PODELJENOM SVETU

KOLUMNAMA STR. 13–15
**Srbija, Svetska trgovinska
organizacija i EU**
SPORI PREGOVORI NA OBA FRONTA

AKTUELNO STR. 19–21
**Jedan primer omladinske politike
FRANCUSKA I MLADI**

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
Između Evropske unije i Rusije
IGRA SA OTVORENIM KARTAMA
- 7** | **INTERVJU**
Filip Ejodus, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka
JEDINSTVO UNUTAR EVROPSKE UNIJE JE PRODUBLJENO
- 10** | **U FOKUSU**
GLOBSEC 2022 Bratislava Forum
IZGRADNJA OTPORNOSTI U PODELJENOM SVETU
- 13** | **KOLUMNA**
Srbija, Svetska trgovinska organizacija i EU
SPORI PREGOVORI NA OBA FRONTA
- 16** | **AKTUELNO**
(Ne)spremni za evropske integracije
ŠTA (NI)SMO URADILI?
- 19** | **AKTUELNO**
Jedan primer omladinske politike
FRANCUSKA I MLADI
- 22** | **PREDSTAVLJAMO**
Građanski monitoring kvaliteta vazduha
BEZ MERENJA NEMA NI MERA

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Bojana Džulović, Andrijana Lazarević, Stefan Surlić, Jovan Nikolić, Sofija Popović, Jovana Božičković, Tatjana Avramović, Ognjan Pantić

Lektura i korektura: Marijana Milošević

Dizajn i prelom: Damir Matić

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

2. jun

Danci na referendumu glasali za učešće u odbrambenoj politici Evropske unije

Gotovo 67% Danaca na održanom referendumu podržalo je priključenje odbrambenoj politici Evropske unije. Ministar spoljnih poslova Jepe Kofod izjavio je 2. juna da očekuje da će Danska moći da se pridruži zajedničkoj bezbednosnoj politici Evropske unije od 1. jula ove godine, a lideri Unije Ursula fon der Lajen i Šarl Mišel su glasanje Danske o priključenju odbrani EU pozdravili kao istorijsko. **Više...**

8. jun

Predstavljeno pet političkih prioriteta češkog predsedavanja Uniji

Na vrhu političke agende predstojećeg češkog predsedavanja Uniji biće Ukrajina, energetska bezbednost, odbrana i sajber bezbednost, ekonomska i demokratska otpornost. Češka je s tekućim francuskim i budućim švedskim predsedavanjem EU potpisala program predsedavanja, ali je zbog rusko-ukrajinskog oružanog sukoba morala da prilagodi svoje političke prioritete. **Više...**

9. jun

Na Samitu Otvoreni Balkan potpisan Sporazum o međusobnom priznavanju diploma

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić, premijer Albanije Edi Rama i premijer Severne Makedonije Džoro Indževski potpisali su Sporazum o međusobnom priznavanju diploma i sertifikata koji se odnose na obrazovanje. Na Ohridu su potpisana i tri memoranduma koja se odnose na oblasti kulture, turizma i poreske politike. Samitu je kao posmatrač prisustvovao Dritan Abazović, premijer Crne Gore. **Više...**

14. jun

Usvojen Izveštaj o Srbiji na Odboru za spoljne poslove u Evropskom parlamentu

Poslanici Evropskog parlamenta u Odboru za spoljne poslove izglasali su usaglašeni tekst Rezolucije o Srbiji, koja će se u julu naći na plenarnoj sednici Evropskog parlamenta u Strazburu. U usaglašenom tekstu rezolucije nedvosmisleno se traži od Srbije da uvede sankcije Rusiji i na taj način se odredi da li je na evropskom putu ili ne. Evropski parlament je posebno zabrinut zbog narativa dezinformacija koje potiču iz Kremlja i distribuiraju se preko Sputnik Srbija i drugih domaćih medijskih aktera. **Više...**

17. jun

Evropska komisija preporučila da Ukrajina i Moldavija dobiju status kandidata za Evropsku uniju

Evropska komisija preporučila je da se Ukrajini odobri status kandidata kao prvi korak na dugom putu ka članstvu u Evropskoj uniji. Komisija je preporučila da se taj status dodeli i Moldaviji, dok je za Gruziju ocenila da treba da ga dobije nakon što ispuni određene obaveze. Od Ukrajine se očekuje i usvajanje zakona o medijima, i da finalizuje reformu pravnog okvira za nacionalne manjine, koju je preporučila Venecijanska komisija Saveta Evrope, a od Moldavije sveobuhvatnija reforma pravosuđa i borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i ograničavanje uticaja oligarha. **Više...**

Između Evropske unije i Rusije

IGRA SA OTVORENIM KARTAMA

I pre ali i nakon „diplomatske ofanzive” na našu zemlju, Aleksandar Vučić je najavio da će Srbija nastaviti sa svojom politikom samostalnog i nezavisnog odlučivanja. Da li je tako nešto uopšte moguće? Zahtevi koji su stavljeni pred Srbiju u potpunosti su ogoljeni. Godine i godine diplomatskih izjava i poruka sada su prošlost.

Srpska politika sedenja na dve stolice, a ponekad i više njih, više nije održiva. Svet se, nakon izbijanja sukoba u Ukrajini, ponovo, ubrzano deli na pristalice Istoka i pristalice Zapada, a balansiranje između jednih i drugih, po svemu sudeći, ne donosi ništa dobro.

Najavljena pa otkazana poseta ministra spoljnih poslova Ruske Federacije Sergeja Lavrova, poseta nemačkog kancelara Olafa Šolca i austrijskog ministra Aleksandra Šalenberga stvorili su dodatni pritisak, a poruke poslate zvaničnom Beogradu su jasne i teške. Karte su otvorene i na stolu su – znamo šta nas očekuje ukoliko popustimo pod pritiskom i uvedemo sankcije Ruskoj Federaciji, ali i šta sve Srbija mora da učini kako bi postala punopravna članica Evropske unije.

Očekivanja koja ima Evropska unija, ali i očigledna želja da se sačuva večno prijateljstvo i da se ne pogoršaju odnosi s Moskvom, trenutno čine igru između dve vatre naše spoljne diplomatije. Još uvek neopredeljena Srbija nalazi se pred najtežim ispitom, onim koji će u najvećoj meri odrediti dalju sudbinu njenih građana.

(Ne)odigrana ruska predstava

Više je nego očigledno da su svi u Srbiji odahnuli kada je poseta ministra spoljnih poslova Ruske Federacije Sergeja Lavrova otkazana, budući da članice NATO-a, Crna Gora, Severna Makedonija i Bugarska nisu dozvolile prelet njegovog aviona preko svojih teritorija. Ta je poseta bila očigledan test koji je trebalo da pokaže koliko Srbija (ni)je čvrsta u svojoj nameri da ide putem evropskih integracija, a ipak se opirući toj istoj Evropi – da ne uvede sankcije Ruskoj Federaciji.

Istorijski i ekonomski interesi opet su na prvom mestu. Ruska nafta i gas, ali i večno prijateljstvo učinili su da izostane jedinstvena i potpuna osuda ruske agresije na Ukrajinu. Sigurno

je da su nas ovoga puta susedi, odlučivši da zatvore svoje nebo za ministra Lavrova, pošteđeli mnogo neprijatnih scena i reakcija.

Ipak, ne možemo da se ne dotaknemo zanimljivih činjenica koje su pratile najavu te posete. Najpre: kako je Sergej Lavrov uopšte planirao posetu Srbiji, budući da mesecima unazad za njega i visoke ruske zvaničnike važe sankcije ulaska u evropske zemlje? Poznato je da ne postoji slobodna vazдушna ruta

---

Očekivanja koja ima Evropska unija, ali i očigledna želja da se sačuva večno prijateljstvo i da se ne pogoršaju odnosi s Moskvom, trenutno čine igru između dve vatre naše spoljne diplomatije. Još uvek neopredeljena Srbija nalazi se pred najtežim ispitom, onim koji će u najvećoj meri odrediti dalju sudbinu njenih građana.

---

kojom bi bezbedno doleteo do Beograda. Druga bitna stvar jeste: šta je konkretno bio cilj njegove planirane posete, budući da su Vladimir Putin i Aleksandar Vučić imali „produktivan sastanak” nedelju dana pre toga. Na tom sastanku su dogovorili najbitniju stavku, cenu gasa za novi sporazum koji treba da bude potpisan između dve zemlje.

Izgleda da je bilo reč o svojevrsnoj ruskoj predstavi, namenjenoj evropskoj javnosti, u izvedbi tamošnjeg ministra spoljnih poslova. I ona je morala da bude isplanirana do najsitnijih detalja, iako se unapred znalo da gotovo sigurno neće biti izvedena. Slike koje je Lavrov želeo da prenese Evropi iz Beograda bile bi i više nego degradirajuće za zemlju kandidata za članstvo u Evropskoj uniji koja bi, uz sve državne počasti, dočekala

Izvor: euractiv.rs

visokog zvaničnika države koja je započela jedan od najvećih sukoba na evropskom tlu u poslednjih nekoliko decenija.

Olaf Šolc i preteški zahtevi

Ono što nije uspeo Lavrovu, uspeo je nemačkom kancelaru Olafu Šolcu – sleteo je u Beograd i doneo teške, ali i (ne)očekivane poruke. Ono što je stav nemačke diplomatije već dugo, Aleksandar Vučić tvrdi da je čuo prvi put.

Da bi postala punopravna članica Evropske unije, Srbija će morati da uvede sankcije Ruskoj Federaciji – očekivan je zahtev. Međutim, Šolc je u Beogradu tražio još nešto: uzajamno priznanje sa tzv. državom Kosovo. Mnogima je ovaj poslednji uslov zaparao uši, budući da ga nisu očekivali, iako je, po rečima nemačkog kancelara, poznat godinama unazad. Sada na videlo izlazi sadržaj svih zatvorenih sastanaka između visokih zvaničnika Srbije i Evropske unije, ali i sve ono što javnosti i građanima Srbije nikada nije rečeno.

Zahtev za međusobnim priznanjem veoma podseća na prvu posetu Angele Merkel Beogradu, sada već daleke 2011. godine, kada je tadašnjem predsedniku Srbije Borisu Tadiću prenela stav i zahteve nemačke Vlade u vezi s pitanjem Kosova, a koje je on decidno odbio. Odbijanjem je izgubio podršku Evrope, a svima je dobro poznata njegova sudbina na izborima 2012. godine.

Ipak, da Šolc nije došao samo s teškim zahtevima govori i činjenica da njegova poseta Beogradu treba da pošalje poruku da je Nemačka dobila zadatak da proces pristupanja opet vrati na agendu, da je za njih to važan proces i da zemlje Zapadnog Balkana vide u porodici evropskih naroda. Evropske integra-

Šolc je u Beogradu tražio uzajamno priznanje sa tzv. državom Kosovo. Mnogima je ovaj poslednji uslov zaparao uši, budući da ga nisu očekivali, iako je, po rečima nemačkog kancelara, poznat godinama unazad. Sada na videlo izlazi sadržaj svih zatvorenih sastanaka između visokih zvaničnika Srbije i Evropske unije, ali i sve ono što javnosti i građanima Srbije nikada nije rečeno.

cije treba da dobiju novi talas i zamah u narednom periodu. Ipak, čini se da ni u samoj Evropskoj uniji nisu sigurni na koji način, budući da stiže oprečni predlog od strane EU lidera, pre svih od francuskog predsednika Emanuela Makrona o stvaranju Zajednice evropskih naroda.

Kraj diplomatije

I pre ali i nakon „diplomatske ofanzive” na Srbiju, Aleksandar Vučić najavio je da će Srbija nastaviti sa svojom politikom samostalnog i nezavisnog odlučivanja. Postavlja se pitanje da li je tako nešto uopšte moguće u situaciji kada imamo diplomatski desant na zemlju. Zahtevi koji su stavljeni pred Srbiju u potpunosti su ogoljeni. Godine i godine diplomatskih izjava i poruka sada su prošlost. Dva najteža uslova stavljena su pred Srbiju – uvesti sankcije Ruskoj Federaciji, od koje u potpunosti zavisimo od energenata, nafte i gasa, ali i priznati svoju južnu

pokrajinu kao potpuno nezavisnu državu. Uz sve ove zahteve, jasno je da je politika samostalnog odlučivanja više iluzija nego realnost i da evropski partneri vešto motre na Srbiju, prateći svaki njen korak i njegove moguće posledice. Jedno je sigurno, bez okretanja leđa Rusiji i bez priznanja Kosova vrata Evropske unije zauvek će nam biti zatvorena.

*Bojana Džulović,
Beogradska otvorena škola*

Filip Ejodus, vanredni profesor Fakulteta političkih nauka

JEDINSTVO UNUTAR EVROPSKE UNIJE JE PRODUBLJENO

EU je već važan geopolitički akter, htela ona to da prizna ili ne. U proteklim decenijama, ona je sa dobrim istorijskim razlogom i plemenitim motivima nastojala da evropski kontinent izbavi od večnog vraćanja tragedije do koje dovodi politika zasnovana na igrama moći oko sfera interesa [...] U odnosu na spoljni svet, EU može da nastavi da igra ulogu normativne i civilne sile u međunarodnim odnosima, ali u svetu u kome se drugi ne pridržavaju normi i spremni su da upotrebe brutalnu silu kako bi sproveli svoju volju, to neće biti dovoljno.

Kriza je najučestalija reč u domaćim i međunarodnim medijima već nekoliko godina unazad. Nakon virusa, generator krize postao je oružani sukob u Evropi. Rat između Ukrajine i Rusije oblikuje i usmerava politička, geopolitička, bezbednosna, čak i sportska pitanja. Za rešavanje velikih svetskih problema potrebni su snažni međunarodni akteri. Da li će krizu okončati tradicionalni veliki geopolitički igrači ili će, za potrebe njenog razrešenja, na scenu stupiti novi akteri?

O geopolitičkim previranjima, svrstavanju, vojnoj neutralnosti, promeni bezbednosne arhitekture i Evropskoj uniji kao geopolitičkom akteru, razgovarali smo sa Filipom Ejodusom, vanrednim profesorom Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

Beogradska otvorena škola: Oružani sukob Rusije i Ukrajine nesumnjivo je stavio pred Evropu brojne bezbednosne izazove. Na koji način kriza menja karakter spoljne i bezbednosne politike Evropske unije?

Filip Ejodus: Postoji nekoliko vidljivih posledica ove krize na zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku Evropske unije. Najpre, unutar Unije se razvijaju ambicije da se ubrza i produbi evropska integracija u ovoj oblasti, koja je tradicionalni domen suverenosti nacionalnih država. Iako je Putin verovatno očekivao da će Evropska unija da popuca po šavovima zbog nespособnosti da pronađe konsenzus, 27 država je ostalo prilično jedinstveno u osudi agresije, usvojivši nekoliko paketa oštrih sankcija protiv Kremļa, a očekuje se još više. Unija kao da je probuđena iz svog postistorijskog sanjarenja o večnom miru. Visoki predstavnik za spoljnu politiku Žozep Borelj kaže kako EU mora sada da nauči da govori jezikom moći. To će za Uniju biti novo znanje, ali za Evropu svakako ne, pošto je Machtpolitik bio sastavni deo evropskog načina mišljenja o međunarodnim

Izvor: Privatna arhiva

Ništa nije NATO oživelo kao akcije Vladimira Putina u Ukrajini. On je Atlantskom savezu dao najlepši poklon, a to je zajednički neprijatelj. Nakon urušavanja SSSR-a, misija zbog koje je nastala koalicija više nije postojala, tako da je sada koalicija određivala svoje nove misije, izvan teritorije NATO članica, poput misija u Jugoslaviji ili u Avganistanu. Međutim, sada se NATO vraća na fabrička podešavanja.

odnosima sve do kraja Drugog svetskog rata. Ova kriza otvara prostor za povećana ulaganja u odbranu i bezbednost, kako na nacionalnom tako i na nadnacionalnom evropskom nivou. Evropska unija je prvi put odobrila iz zajedničkog budžeta kupovinu i isporuku ubojitih sredstava, Ukrajini, što ukazuje na militarizaciju ove politike koja je dugo bila bazirana na konceptu Evropske unije kao civilne sile u međunarodnim odnosima. Najnoviji Strateški kompas iznosi ambiciju da se napravi kvantni skok u oblasti zajedničke spoljne i bezbednosne politike kao odgovor na događaje sa Istoka kontinenta, mada ostaje da se vidi šta će od toga zaista biti i realizovano.

BOŠ: Prekid dugogodišnje vojne neutralnosti Švedske i Finske jedna je od posledica uzrokovanih ukrajinskom krizom. Možemo li smatrati krizu glavnim uzročnikom ovakvog zaokreta ili je oružani sukob u Ukrajini samo iskorišćen kao dobar momentum za promenu dosadašnje bezbednosne politike dve zemlje? Da li je koncept vojne neutralnosti uopšte održiv?

FE: U Švedskoj i Finskoj već nekoliko godina postoji debata o tome da li je politika vojne neutralnosti, odnosno nesvrstanošći, dobra za njih. Iako su već posle završetka Hladnog rata njihovi eksperti i elite počeli da preispituju ovu politiku, imajući u vidu da su sredinom devedesetih postali deo Unije, rat u Ukrajini 2014. godine je pokrenuo i javnu debatu na ovu temu. Procenat Šveđana i Finaca koji su bili za članstvo u NATO je rastao u svetlu rastućih tenzija, ali je i dalje bio ispod polovine. Javno mnjenje se preokrenulo nakon 24. februara 2022. godine, kada je Rusija izvršila invaziju na Ukrajinu, u korist članstva i njihove vlade su velikom brzinom aplicirale za to. Sada se na putu ka njihovom punopravnom članstvu našao predsednik Turske Erdogan, koji ima određene zahteve u vezi sa antiterorističkom politikom u ovom nordijskim zemljama, i kako se trenutno čini, ova prepreka bi mogla čitavu stvar da poprilično uspori i oteža.

BOŠ: Smatrate li da će članstvo Švedske i Finske u Severnoatlantskom paktu (NATO) značajnije uticati na dalje preoblikovanje geopolitičkih odnosa u Evropi? Da li je NATO odgovarajući takmac Rusiji i pouzdan garant evropske bezbednosti?

FE: Pre samo nekoliko godina francuski predsednik Makron je izjavio da je NATO doživeo moždani udar, a predsednik SAD Donald Tramp je razmišljao o tome da li je Americi ovaj savez uopšte potreban. Ništa nije NATO oživelo kao akcije Vladimira Putina u Ukrajini. On je Atlantskom savezu dao najlepši poklon, a to je zajednički neprijatelj. Nakon urušavanja SSSR-a, misija zbog koje je nastala koalicija više nije postojala, tako da je koalicija počela da određuje svoje nove misije, i to izvan teritorije NATO članica, poput onih u Jugoslaviji ili u Avganistanu.

Međutim, sada, nakon 24. februara, NATO se vraća na svoja „fabrička podešavanja“, a prioritet se ponovo daje zajedničkoj odbrani i članu 5. Severnoatlantskog sporazuma.

BOŠ: Novi Strateški kompas Evropske unije najavio je ozbiljnije angažovanje Unije u bezbednosnoj i odbrambenoj politici, kao i koordinisanije odgovore na krize kako bi se očuvao evropski bezbednosni poredak. Može li se očekivati da će se okončanjem krize u Ukrajini Evropska unija pozicionirati kao važan geopolitički akter?

FE: Evropska unija je već važan geopolitički akter, htela ona to da prizna ili ne. U proteklim decenijama, ona je sa dobrim istorijskim razlogom i plemenitim motivima nastojala da evropski kontinent izbavi od večnog vraćanja tragedije do koje dovodi politika zasnovana na igrama moći oko sfera interesa. Ipak, ovakvu viziju svetske politike ne prihvataju drugi ključni akteri u međunarodnim odnosima tako da najbolje čemu Evropska

Unija kao da je probuđena iz svog postistorijskog sanjarenja o večnom miru. Visoki predstavnik za spoljnu politiku Žozep Borelj kaže kako EU mora sada da nauči da govori jezikom moći. To će za Uniju biti novo znanje, ali za Evropu svakako ne, pošto je Machtpolitik bio sastavni deo evropskog načina mišljenja o međunarodnim odnosima sve do kraja Drugog svetskog rata.

unija može da se nada u ovom trenutku jeste da poredak, zasnovan na pravilima i očekivanju mirne promene, očuva unutar svojih granica. U odnosu na spoljni svet, EU može da nastavi da igra ulogu normativne i civilne sile u međunarodnim odnosima, ali u svetu u kome se drugi ne pridržavaju normi i spremni su da upotrebe brutalnu silu kako bi sproveli svoju volju, to neće biti dovoljno. Na koji način će EU odgovoriti na ovaj izazov je najvažnije pitanje evropske politike u godinama koje dolaze.

BOŠ: Čini se da je kriza u Evropi podstakla dosad neviđeni međunarodni efekat rally around Brussels. Iznenađuje li Vas potreba za saradnjom i udruživanjem na međunarodnom nivou u cilju očuvanja bezbednosti nacionalnih država? Uzmimo Dansku za primer.

FE: Za sada je Evropska unija uspela da sačuva jedinstvo i to može da se objasni strahom od Rusije. Spoljna pretnja uglavnom dovodi do veće unutrašnje homogenizacije, osim kada su unutrašnje razlike i protivrečnosti toliko duboke da sistem počne da puca po šavovima. Ova kriza je pokazala, uostalom kao i nekoliko prethodnih, da je EU daleko zdraviji projekat nego što se evroskeptici nadaju. Pre neki dan su Danci na referendumu

prvi put izglasali napuštanje svog optauta i da se pridruže zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici EU. Mnoge evroskeptike unutar EU je rat u Ukrajini doveo u nelagodnu situaciju da moraju sada da objašnjavaju svoje ranije izlive simpatija prema Putinu ili svoje često opskurne finansijske i ideološke veze s Moskvom. To, naravno, ne znači da ovakve krize nisu egzistencijalni izazov za Uniju i da će neprijatelji evropskog jedinstva, bilo iznutra ili spolja, „položiti oružje” i prestati da rade na njenom razbijanju. Ta borba će biti nastavljena, ali kako stvari trenutno stoje, jedinstvo unutar Evropske unije je ne samo sačuvano već i produbljeno.

Ova kriza je pokazala, uostalom kao i nekoliko prethodnih, da je EU daleko zdraviji projekat nego što se evroskeptici nadaju. Pre neki dan su Danci na referendum prvi put izglasali napuštanje svog optauta i da se pridruže zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici EU.

BOŠ: Oružani sukob u Ukrajini učvrstio je postojanje evroazijskog bezbednosnog superkompleksa, okarakterisanog kao konfliktna formacija, s dva dominantna centra – Briselom i Moskvom. Znači li to da će evroazijski prostor u budućnosti biti izvor bezbednosnih, geopolitičkih i ekonomskih izazova?

FE: Najviše od svih pitanja volim ona u kojima moji bivši studenti koriste teorijsko znanje koje su stekli na studijama na Fakultetu političkih nauka! Slažem se sa premisom vašeg pitanja po kojoj aktuelni rat u Ukrajini dovodi do spajanja evropskog i postsovjetskog bezbednosnog kompleksa u jedan superkompleks. To povezivanje znači da će evroazijska bezbednost biti sve više sistem spojenih sudova, gde će bezbednosna dinamika u jednom delu ovog prostranstva imati direktne reperkusije na bezbednosnu dinamiku (ili percepciju) na drugom kraju. To, svakako, povećava potencijal za prelivanje sukoba iz nestabilnog postsovjetskog prostora na daleko mirniji zapadni deo ovog prostranstva, ali u nekoj daljoj perspektivi otvara potencijal i za širenje evropskog mira, vladavine prava, demokratije i prosperiteta. Videćemo u kom pravcu će klatno istorije krenuti, a ishod rata u Ukrajini će biti prvi pokazatelj.

*Branislav Cvetković i Miljana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

GLOBSEC 2022 Bratislava Forum

IZGRADNJA OTPORNOSTI U PODELJENOM SVETU

Jedan od zaključaka panela je da smo dosad svedočili potcenjivanju političke, uz potpuno zapostavljanju geopolitičke, dimenzije proširenja zapadnobalkanskih zemalja. Nakon perioda zastoja na relaciji EU – Zapadni Balkan, proces proširenja je, čini se, ponovo na političkoj agendi Unije.

GLOBSEC Forum, najvažnija međunarodna strateška konferencija, ove godine održana je u Bratislavi (2.6–4.6), pružajući prostor svim uključenim akterima da diskutuju o ključnim pitanjima današnjice i identifikuju strategije za vraćanje stabilnosti i predvidljivosti na naš kontinent, ujedno pozivajući na akciju Zapad i njegove demokratske partnere širom sveta. Glavna pažnja bila je posvećena suočavanju Evrope s novom, oštrom geopolitičkom realnošću i ratom u Ukrajini.

Forum u Bratislavi je nastojao da pruži odgovore na ključne izazove kroz tri tematska stuba: mobilisanje podrške i akcije za Ukrajinu i šire evropsko susedstvo (uključujući i Zapadni Balkan); mobilisanje resursa Zapada za jačanje otpornosti kod kuće; mobilisanje globalne koalicije za odbranu demokratije.

Podrška Ukrajini

Predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen održala je poseban govor povodom otvaranja GLOBSEC foruma 2022, predstavljajući agendu za buduće aktivnosti Evropske unije u cilju pružanja pomoći Ukrajini za prevazilaženje finansijskih teškoća tokom rata, ali i za pripremu za posleratnu rekonstrukciju zemlje. Ursula fon der Lajen je istakla zajedničku platformu koju razmatraju Kijev i Brisel, a koja će objediniti sve inicijative podrške i kanalisati sve finansijske izvore. Evropska komisija će svojom ekspertizom podržati platformu kojom će upravljati Ukrajina, u cilju investiranja u rekonstrukciju i reformisanje države.

Govoreći o evropskim integracijama Ukrajine, ponovljen je stav da je kandidatura politička podrška, a da se članstvo mora zaslužiti ispunjavanjem kriterijuma. „Partnerstvo i finansijska pomoć EU ne bi značili ni wild card ni prečicu, jer standardi i uslovi moraju biti ispunjeni – kao što je slučaj sa svim državama članicama EU”, zaključila je predsednica Evropske komisije.

U svom uvodnom obraćanju predsednik Ukrajine Volodimir Zelenski istakao je da su politička i finansijska podrška EU i dobijanje statusa kandidata za članstvo ključne za opstanak i jedinstvo njegovog naroda, a kako bi nastavili borbu protiv agresije. Predsednik Zelenski je ponovio zahtev da NATO zemlje jače podrže Ukrajinu kroz slanje savremenih vojnih sistema, posebno u domenu artiljerije, ali i nastavak pružanja logističke podrške ukrajinskoj vojsci.

Govoreći o evropskim integracijama Ukrajine, ponovljen je stav da je kandidatura politička podrška, a da se članstvo mora zaslužiti ispunjavanjem kriterijuma. „Partnerstvo i finansijska pomoć EU ne bi značili ni wild card ni prečicu, jer standardi i uslovi moraju biti ispunjeni – kao što je slučaj sa svim državama članicama EU”, zaključila je predsednica Evropske komisije.

Kraj neutralnosti

Rat u Ukrajini je pokazao jasne slabosti dosadašnje strukture NATO-a u praktičnom delovanju i postavio nove zadatke pred zemlje NATO, među kojima je najznačajniji definisanje nove strategije delovanja koja bi mogla da svoje obrise dobije na predstojećem Samitu u Madridu. Usaglašavanje postojećih vojnih sistema koji se razlikuju u upotrebi, načinu komunikacije, protokolima i kodiranju takođe predstavljaju poseban izazov.

Na panelu posvećenom članstvu Finske i Švedske u NATO-u, Kai Sauere je ispred Ministarstva spoljnih poslova Finske istakao da traju intenzivni razgovori s Turskom kako bi se postigao

Izvor: GLOBSEC

sporazum. Reкао je i da u Finskoj i Švedskoj, nakon napada Rusije na Ukrajinu, naglo porastao pritisak da se njihove zemlje priključe jedinstvenom sistemu odbrane. Prema njegovim rečima, pre napada na Ukrajinu je svega 20% građana bilo za ulazak u NATO, a sada je taj broj veći od 96%. Naveo je i da su vojni sistemi Finske napredniji i opremljeniji od prosečnih zemalja članica NATO, jer je politika neutralnosti vodila ka većem ulaganju. Sauere je dodatno istakao da bi pridruživanjem baltičkih i nordijskih država NATO učinilo nordijske članice najjačom grupom zemalja usled usaglašenosti njihovih modernih vojnih sistema.

Zapadnobalkanska rašomonijada

Panel posvećen Zapadnom Balkanu protekao je u duhu izrazitih neslaganja, posebno u vezi s pitanjem razvojnih pravaca regionalne saradnje. Pored lidera iz regiona, govorili su i specijalni predstavnik Evropske unije za Zapadni Balkan Miroslav Lajčak i specijalni izaslanik Velike Britanije za Zapadni Balkan Stjuart Pič. Miroslav Lajčak je rekao da je u prethodnom periodu „došlo do smanjene posvećenosti EU Zapadnom Balkanu, možda čak i nedostatka konsenzusa i utiska da je region na

sigurnom mestu.” Zato, prema njegovim rečima, „EU brzo gubi popularnost i kredibilitet na Balkanu”, zbog čega je neophodno ponovo oživeti proces obostranim zalaganjima.

Milo Đukanović je istakao da se kao predsednik Crne Gore protivi ideji jedinstvene integracije Zapadnog Balkana u EU, naglasivši da mora postojati takmičenje i sistem regate u

Panel posvećen Zapadnom Balkanu protekao je u duhu izrazitih neslaganja, posebno u vezi s pitanjem razvojnih pravaca regionalne saradnje. Milo Đukanović je istakao da se protivi ideji jedinstvene integracije Zapadnog Balkana u EU, naglasivši da mora postojati takmičenje i sistem regate u ostvarivanju članstva. Premijer Kosova* Aljbin Kurti je kritikovao ideju Otvorenog Balkana, dok je Dimitar Kovačevski, premijer Severne Makedonije, istakao da je ova inicijativa u duhu vrednosti Evropske unije.

ostvarivanju članstva. Oštro se, takođe, usprotivio idejama integracije koje ne podrazumevaju punopravno članstvo u EU. Premijer Kosova^{1*} Aljbin Kurti je kritikovao ideju Otvorenog Balkana, tumačeći je kao alternativu EU integracijama, dok je Dimitar Kovačevski, premijer Severne Makedonije, istakao da je ova inicijativa u duhu vrednosti Evropske unije i da omogućava četiri slobode kretanja – ljudi, roba, kapitala i usluga.

Jedan od zaključaka panela je da smo dosad svedočili potce-
njivanju političke, uz potpuno zapostavljanju geopolitičke, di-
menzije proširenja zapadnobalkanskih zemalja. Nakon perioda
zastoja na relaciji EU – Zapadni Balkan, proces proširenja je,
čini se, ponovo na političkoj agendi Unije. Vreme je da se do-
bra volja pretvori u konkretne korake.

EU i Srbija

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je na panelu posvećenom
strateškom partnerstvu EU i Srbije govorio o razlozima zbog
kojih Srbija nije uvela sankcije Rusiji, ističući da on lično ne

veruje u politiku sankcija kao i da se 77% građana Srbije pro-
tivi uvođenju istih. On je u više navrata naveo bombardovanje
1999. kao razlog zašto građani Srbije u potpunosti ne podrža-
vaju spoljnu politiku Zapada. „Ne možemo nauditi nikome osim
sebi. I dajem sve od sebe da ne naudim svom narodu. Srbija
je do sada donirala Ukrajini tri miliona evra, kao i humanitarnu
pomoć, ali neće slati vojnu pomoć niti naoružanje, jer ne želi
da bude deo rata.”

Govoreći o članstvu Srbije u EU, Vučić je istakao da EU u ovim
okolnostima mora da pokaže da na Srbiju računa kao na bu-
duću članicu, a da Srbija svakako može da ubrza svoj rad na
reformama. Shodno tome, očekivanja od Samita u junu nisu
velika za države Zapadnog Balkana, ali postoji nada će se situ-
acija promeniti krajem godine.

*Andrijana Lazarević i Stefan Surlić,
RESECO*

^{1*} Ovaj natpis ne prejudicira status Kosova i u skladu je s Rezolucijom 1244 i mišlje-
njem MSP-a o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Srbija, Svetska trgovinska organizacija i EU

SPORI PREGOVORI NA OBA FRONTA

▶ **Članstvom u Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO), na koje čeka 15 godina, naša država bi dobila pristup tržištu od oko sedam milijardi ljudi, zatim mogućnost korišćenja sistema za rešavanje sporova u okviru ove organizacije, koji se pokazao značajno efikasnijim od nekih drugih u kojima Srbija učestvuje. Imala bi značajnije šanse da zaštiti svoje interese u odnosu na moćnije pri-vrede nego što bi to bio slučaj u bilateralnim pregovorima. Konačno, postala bi primalac veće količine stranih direktnih investicija.**

Jedan od prioriteta Republike Srbije je članstvo u Evropskoj uniji (EU), reči su Ane Brnabić¹, mandatarke aktuelne Vlade u tehničkom mandatu, iz 2020. godine. Da se radi o jednom od strateških ciljeva potvrđuje i Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije² iz 2019, koja ujedno predstavlja i najviši strateški dokument. Tamo se jasno kaže – evropske integracije i članstvo u Evropskoj uniji su jedan od nacionalnih interesa. Međutim, put do članstva u EU je dugotrajan i mukotrpan, što pokazuje i činjenica da je Srbija na tom putu već duže od 20 godina. Kao što već znamo, da bi država pristupila Evropskoj uniji, potrebno je da svoje zakonodavstvo uskladi s tekovinama Unije.

////////////////////////////////////
Usled međusobnog odnosa dveju organizacija, Novaković naglašava da nije moguće da Srbija postane članica STO, a da onda nakon nekoliko meseci pristupi Evropskoj uniji. Potrebno je da Srbija pristupi STO i da u njoj bude članica nekoliko godina kako bi u tom periodu Unija vršila procene da li se Srbija usaglasila sa spoljnom trgovinskom politikom i da li je spremna da stupi u članstvo.
 //////////////////////////////////////

A poput evropskih integracija, još jedan proces pristupanja međunarodnoj organizaciji pokazao se kao dugotrajan – članstvo Republike Srbije u Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO). Srbija je zahtev za pristupanje podnela 2007. godine.

Proces pristupanja Svetskoj trgovinskoj organizaciji razlikuje se od procesa pristupanja Evropskoj uniji po manje složenoj proceduri. Jednostavno, nije potrebno sprovesti sveobuhvatnu transformaciju društva. Pregovori oko pristupanja STO su stali 2013. godine ali su, u međuvremenu, dobili novu dimenziju. Pregovaračko poglavlje 30 (Ekonomski odnosi sa inostranstvom) neraskidivo je povezano sa članstvom Srbije u STO, budući da je najvažnija prepreka zatvaranju tog poglavlja upravo članstvo u ovoj organizaciji.

Koraci, kočnice i mogući dobici

Igor Novaković, direktor istraživanja Centra za međunarodne i bezbednosne poslove i koordinator Radne grupe za poglavlje 30 i 31 Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji (ISAC Fond, NKEU), smatra da se, prema Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije (član 3), Zajednička trgovinska politika nalazi u isključivoj nadležnosti Unije, što praktično znači da je reč o oblasti u kojoj punu nadležnost ima Evropska komisija, bez ikakvih ovlašćenja vlada država članica. Ova oblast je značajna zato što Unija svoje trgovinske odnose s najvažnijim privredama reguliše upravo kroz STO. Uostalom, Evropska unija je članica STO. Zbog odnosa dveju organizacija, Novaković naglašava da nije moguće da Srbija postane članica STO, a da onda nakon nekoliko meseci pristupi Evropskoj uniji. Situacija je nešto drugačija. Potrebno je da Srbija pristupi STO i da u njoj bude članica nekoliko godina kako bi u tom periodu Unija vršila procene da li se Srbija usaglasila sa spoljnom trgovinskom politikom i da li je spremna da stupi u članstvo.

Pristupanje države STO počinje ispitivanjem „svih aspekata trgovinske i ekonomske politike koje imaju uticaja na sporazume

¹ <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4128824/ekspozicija-ana-brnabic-vlada-ciljevi.html>

² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/strategija/2019/94/2>

Izvor: wto.org

Svetske trgovinske organizacije³, odnosno multilateralnim pregovorima. Paralelno s multilateralnim pregovorima odvijaju se i bilateralni pregovori u kojima države dogovaraju međusobne koncesije. Multilateralni pregovori su se odvijali bez većih problema sve dok 2009. godine nije došlo do promene zakonodavnog okvira usvajanjem Zakona o genetički modificiranim organizmima (GMO)⁴, kojima se uvodi apsolutna zabrana pro-

Multilateralni pregovori su se odvijali bez većih problema sve dok 2009. godine nije došlo do promene zakonodavnog okvira, usvajanjem Zakona o genetički modificiranim organizmima (GMO), kojim se uvodi apsolutna zabrana prometa GMO. Ovim su, objašnjava Novaković, pregovori blokirani. Naime, takav zakonodavni okvir je u direktnoj suprotnosti s pravilima STO koja kažu da nije dozvoljeno uvođenje apsolutne zabrane na promet nekog proizvoda za koji nije dokazano da šteti ljudskom zdravlju.

meta GMO. Ovim su, objašnjava Novaković, pregovori blokirani. Naime, takav zakonodavni okvir je u direktnoj suprotnosti s pravilima STO koja kažu da nije dozvoljeno uvođenje apsolutne zabrane na promet nekog proizvoda za koji nije dokazano da

3 http://repozitorijum.diplomacy.bg.ac.rs/403/1/Medjunarodni_problemi_br.1_2018-29-47.pdf

4 „Sl. glasnik RS”, broj 41/09.

šteti ljudskom zdravlju. Pomenuti zakonodavni okvir se kosi i s propisima Evropske unije, budući da je određenim propisima odobren promet GMO na tržištu Unije.⁵

Kako otkočiti ovaj proces? Novaković ukazuje da je moguće zaštititi interese građana Srbije, ukoliko ne želimo da imamo GMO u prometu, uvođenjem međunarodnih standarda kojima ne bi postojala apsolutna zabrana prometa ovih proizvoda, ali bi on svakako bio značajno regulisan. Uz to, zakonodavni okvir⁶ koji je postojao pre donošenja Zakona iz 2009. godine, a koji je obuhvatao komisiju koja odobrava stavljanje u promet GMO proizvoda, bio je u potpunosti u saglasnosti s pravilima STO, dodaje Novaković.

Osim multilateralnih pregovora koji su u zapečku zbog prometa GMO proizvoda, Novaković ističe da su bilateralni pregovori trenutno otvoreni sa četiri države (Ruskom Federacijom, Sjedinjenim Američkim Državama, Ukrajinom i Brazilom). Rusko blokiranje pregovora zapravo odslikava odnos Ruske Federacije sa Evropskom unijom, dok su pregovori sa Ukrajinom stavljeni po strani, zbog odnosa Srbije s Ruskom Federacijom. Bilateralni pregovori s Brazilom su blokirani zbog neslaganja oko kvote mesa koju Srbija može da uveze, dok su pregovori sa SAD direktno povezani s pitanjem prometa GMO, pa bi rešavanjem tog pitanja pomenuto neslaganje bilo rešeno, zaključuje Novaković.

A šta bi Srbija dobila članstvom u ovoj organizaciji? Prvo, pristup tržištu od oko sedam milijardi ljudi, odnosno delu koji

5 <https://www.isac-fund.org/wp-content/uploads/2020/12/ISAC-Poglavlje-30-jos-jedna-politicka-prepreka.pdf>

6 „Službeni list SRJ”, broj 21/01; „Službeni glasnik RS”, broj 101/05.

čini procentualno 98% svetske trgovine. Za državu poput Srbije, koja spada u ekonomski slabe, ovaj dobitak je značajan, budući da bi time imala priliku da izvozi robu na tržišta s kojima ne postoje trgovinski sporazumi. Drugo, ulaskom u STO se takođe dobija mogućnost korišćenja sistema za rešavanje sporova u okviru ove organizacije, koji se pokazao značajno efikasnijim od nekih drugih u kojima Srbija učestvuje, poput CEFTA. Uz to, Srbija kroz Svetsku trgovinsku organi-

Neusklađivanje spoljne politike Srbije sa spoljnom politikom Evropske unije prema Ruskoj Federaciji u okviru Poglavlja 31 indirektno blokira pristupanje Srbije STO i uspešno zatvaranje Poglavlja 30.

zaciju ima značajnije šanse da zaštiti svoje interese u odnosu na moćnije privrede, nego što bi to bio slučaj u bilateralnim pregovorima. Konačno, postala bi primalac veće količine stranih direktnih investicija (SDI), što je za male ekonomije od presudnog značaja za dalji razvoj.⁷

Bolna tačka

Pristupanje Srbije STO jeste najvažniji, ali ne i jedini, uslov za uspešno zatvaranje pregovaračkog Poglavlja 30. Još jedan od uslova tiče se razvojne i humanitarne pomoći. Države moraju da obezbede kapacitete da učestvuju u razvojnim i humanitarnim projektima Evropske unije⁸, a prema rečima Igora Novakovića, Srbija je to već uradila. Iz Srbije se, naime, šalje velika količina ove vrste pomoći državama regiona, a naročito Bosni i Hercegovini. Međutim, zakonodavni okvir u tom domenu nije odgovarajući, jer ne postoji centralizovani sistem koji bi pratio i kontrolisao pomoć koju već daju ministarstva, opštine i državna preduzeća iz Srbije. Trenutno, postoji nacrt zakona koji bi bolje uredio ovu materiju, ali on još uvek nije ušao u skupštinsku proceduru, a što je važno kako bi se ovaj proces zaokružio, a Srbija postala donator u skladu s propisima Unije i Poglavljem 30, zaključuje Novaković.

⁷ <https://www.isac-fund.org/wp-content/uploads/2017/07/Za%C5%A1to-Srbija-treba-da-u%C4%91e-u-STO.pdf>

⁸ <https://europeanwesternbalkans.rs/poglavlje-30/>

Pristupanjem Evropskoj uniji Srbija bi prešla na njen spoljnotrgovinski sistem i tada bi bilo potrebno da Srbija izađe iz svih ugovora o slobodnoj trgovini koje je potpisala. Prema rečima Igora Novakovića, to u ovom trenutku nije problem, jer takvi ugovori najčešće sadrže klauzulu po kojoj prestaju da važe stupanjem Srbije u članstvo Evropske unije, poput Ugovora o slobodnoj trgovini sa Evroazijskom unijom.

Poglavlje 31 (Zajednička spoljna i bezbednosna politika) obuhvata usklađivanje spoljnopoličkih pozicija države kandidata sa spoljnom politikom Unije. Ova oblast je u potpunoj suprotnosti sa oblašću koju reguliše Poglavlje 30, budući da su u spoljnoj politici vlade država glavni igrači. Stoga, između ova dva poglavlja nema toliko dodirnih tačaka.

Ipak, jedna od tačaka tiče se odnosa sa Ukrajinom budući da, kao što je već rečeno, Ukrajina blokira bilateralne pregovore u okviru Svetske trgovinske organizacije usled spoljnopoličkog pozicioniranja Srbije prema Ruskoj Federaciji. Uzrok tome, prema Igoru Novakoviću, jeste, pre svega, pozicija Srbije nakon 2014. godine i ruske aneksije Krima. Time se može zaključiti da neusklađivanje spoljne politike Srbije sa spoljnom politikom Evropske unije prema Ruskoj Federaciji u okviru Poglavlja 31 indirektno blokira pristupanje Srbije STO i uspešno zatvaranje Poglavlja 30.

*Jovan Nikolić,
student 29. generacije programa Studije budućnosti
Beogradske otvorene škole*

(Ne)spremni za evropske integracije **ŠTA (NI)SMO URADILI?**

Iako su tehnički uslovi ispunjeni, otvaranje Klastera 3 u junu niko više ne očekuje. A da li će se napraviti pomak u pregovorima sa Srbijom, odlučiće države članice koje pred sobom imaju slabe rezultate zvaničnog Beograda u oblasti vladavine prava i neusklađivanje sa spoljnom politikom Evropske unije kada su u pitanju sankcije Rusiji.

Predstavnici vlasti u Srbiji, iako nastavljaju politiku balansiranja između Zapada i Istoka, ne prestaju da poručuju da bi pregovori sa EU trebalo da se ubrzaju. Iako je još tokom prošle godine Srbija ispunila tehničke kriterijume za otvaranje Klastera 3 (Konkurentnost i inkluzivni rast), na Međuvladinoj konferenciji u decembru prošle godine otvoren je samo Klaster 4, koji se tiče zaštite životne sredine. Srbija je tako napravila pomak u pregovorima – nakon dvogodišnjeg zastoja, otvorila je klaster koji se tiče ekologije i to u jeku ekoloških protesta.

U više navrata resorna ministarka za evropske integracije Jadranka Joksimović ponavljala je da je Srbija spremna. Krajem aprila Jadranka Joksimović je medijima rekla da je Srbija ispunila kriterijume za otvaranje Klastera 3, ali nije isključila mogućnost da neke države članice EU opredele svoju saglasnost za otvaranje poglavlja usklađivanjem sa spoljnom i bezbednosnom politikom, koja je postala „kredo strateške opredeljenosti zemlje sa EU”. Tom prilikom je dodala da ukoliko iz nekog razloga one ne budu spremne da nam daju zeleno svetlo, to ne znači da Srbija u reformskom smislu nije uradila svoj deo posla.

Međutim, da vlast u Srbiji više i na računa na otvaranje Klastera 3 pokazuje i izjava predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Tokom GLOBSEC Forumu u Bratislavi, on je izjavio da Srbija mora da napreduje na putu ka EU „zato što je to najbolje za nju”, ali da jedina neće napredovati u junu.

„Mi ćemo biti jedini koji ništa nećemo napredovati u junu; razmišljam da li da idem na Samit u junu”, rekao je Vučić, naglasivši da Srbija ne sme zbog toga da odustane, jer bismo u decembru mogli da dobijemo „mnogo toga”.

Napredak na kredit

Jelena Pejić Nikić, istraživačica Beogradskog centra za bezbednosnu politiku (BCBP) i koordinatorka koalicije prEUgovor, kaže za EWB da odluka da se sa Srbijom u decembru otvori samo jedan klaster potvrđuje da nema napretka u oblasti vladavine prava.

Kako je pokazao i Izveštaj koalicije prEUgovor, u drugim kritičnim oblastima, poput borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, i dalje na najvišem nivou nije primećena politička volja za suštinskim reformama. Srbija je još uvek nije usvojila antikorupcionu strategiju, vedeizacija javne uprave i javnih preduzeća široko je rasprostranjena, a realnost funkcionisanja javnih nabavki je njihovo zaobilazanje za najveće projekte.

„Verujem da je time učinjen ustupak Srbiji 'na kredit', uz očekivanje da će se postupak ustavnih izmena okončati u januaru, samo da bi se proces pregovora odblokirao pre izbora. Srbija je ispunila obećanje, time je završila jedan veoma zahtevan korak na putu ka jačanju nezavisnosti”, navodi Jelena Pejić Nikić.

Ona upozorava da treba imati u vidu da je to tek početni korak i preduslov za dalje reforme, ali da ta prilika nije na najbolji način iskorišćena. Prema njenim rečima, čak je i Venecijanska komisija saglasna da su pojedina rešenja ostavila prostor za uticaj politike na pravosuđe.

Izvor: **European Western Balkans**

„U međuvremenu se počelo sa izradom seta pravosudnih zakona, što je dobro jer stručne radne grupe mogu da pišu tekst propisa i dok je Vlada u tehničkom mandatu. Nažalost, Ministarstvo pravde nije objavilo odluku o formiranju ovih radnih grupa sa spiskom članova. Rok za izradu ovih zakona je februar 2023, a o rezultatima će moći da se govori tek kada oni počnu da se primenjuju”, kaže Jelena Pejić Nikić.

Ona ocenjuje da, iako je bilo aktivnosti, ključni problemi u hronično kritičnim oblastima su ostali i dodaje da otvaranje novog klastera, ukoliko bi se samo ove oblasti gledale, ne bi bilo opravdano.

Kako je pokazao i Izveštaj koalicije prEUGovor, u drugim kritičnim oblastima, poput borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, i dalje na najvišem nivou nema političke volje za suštinskim reformama. Srbija je još uvek nije usvojila antikorupcionu strategiju, vedeizacija javne uprave i javnih preduzeća široko je rasprostranjena, a realnost funkcionisanja javnih nabavki je njihovo zaobilaženje za najviše projekte.

Zbog svega toga, iako je bilo aktivnosti, Jelena Pejić Nikić navodi da su ključni problemi u „hronično kritičnim oblastima” ostali i ocenjuje da otvaranje novog klastera ne bi bilo opravdano.

Nataša Vučković, programska direktorka Fondacije „Centar za demokratiju”, smatra da se pokazalo da države članice imaju nepoverenje prema reformama Srbije u oblasti vladavine prava, o čemu govori činjenica da se krajem prošle godine sa Srbijom otvorio samo jedan klaster.

„Objašnjenje predstavnika Vlade Srbije je bilo da je jedan broj članica istakao potrebu da se sačeka sa ishodom referendumu o izmeni Ustava Republike Srbije, što upućuje na to prisutno nepoverenje prema reformama u oblasti vladavine prava”, naglašava Nataša Vučković i dodaje da će, kako sada stvari stoje, za otvaranje Klastera 3 građani Srbije morati da sačekaju kraj ove godine.

Kriterijumi ispunjeni, ali...

Tokom prethodne dve godine izveštaji Evropske komisije pokazuju da je Vlada „uzela reformski zamah” i sprovela brojne tehničke aktivnosti koje su godinama odlagane, sve u cilju dobijanja zelenog svetla za otvaranje novih klastera.

Treći klaster ili „konkurentnost i rast”, tiče se informacionog društva i medija, poreskog sistema, ekonomske i monetarne politike, socijalne politike i zapošljavanja, industrijske i preduzetničke politike, nauke i istraživanja, obrazovanja i kulture, kao i carinske unije. Činjenica je da su neka od poglavlja

otvorena iz ovog klastera, a za druga su ispunjena merila za otvaranje.

Jedna od mera koje su godinama odlagane tiče se Zakona o akcizama, koji je konačno prilagođen evropskim pravilima u maju prošle godine. Narodna skupština je tada usvojila predlog izmena, kojim je propisano da se akciza obračunava prema procentu alkohola koji je sadržan u konkretnom alkoholnom piću, a ne prema vrsti pića (rakije od voća i rakije od žitarica), što je dosad bio slučaj.

„Neke reforme neopravdano kasne, kao što su reforme u oblasti Poglavlja 19, koje se odnosi na socijalnu politiku. Već jako dugo se kasni s donošenjem strateških dokumenata u ovoj oblasti, a donošenje Zakona o radu odlaže se već nekoliko godina. Kasni se i s restrukturiranjem preduzeća u državnom vlasništvu”, objašnjava Nataša Vučković.

Kako su tada izjavljivali predstavnici vlasti, verovalo se da će upravo ta izmena omogućiti otvaranje Klastera 3. Nataša Vučković kaže da neke reforme u tehničkom smislu, koje se tiču oblasti ovog klastera, jesu sprovedene – poput reforme poreskog sistema.

„S druge strane, neke reforme neopravdano kasne kao što su reforme u oblasti Poglavlja 19, koje se odnosi na socijalnu politiku. Već jako dugo se kasni s donošenjem strateških dokumenata u ovoj oblasti, a donošenje Zakona o radu odlaže se već nekoliko godina. Kasni se i s restrukturiranjem preduzeća u državnom vlasništvu”, objašnjava Nataša Vučković.

Ona objašnjava da su poglavlja iz ovog klastera važna za život građana, jer obuhvataju važne oblasti i za radnike i za poslodavce, mala i velika preduzeća i industriju.

„Što se tiče industrijske i preduzetničke politike, na primer, sva preduzeća u državnom vlasništvu u Srbiji moraće da prođu kroz postupak restrukturisanja kako bi bili konkurentni i samostalni na tržištu”, kaže Nataša Vučković.

Govoreći o značaju oblasti grupisanih u Klaster 3, Nataša Vučković objašnjava da se u okviru Poglavlja 19 predviđaju reforme u oblasti radnog zakonodavstva koje će biti usklađene sa EU, ali i standardima Međunarodne organizacije rada koje EU primenjuje.

Ona navodi i primer Regulative informacionog društva i medija koja je danas važna, posebno iz perspektive razvoja digitalnih usluga u Srbiji, dodajući da je uvedeni digitalni potpis smanjio troškove i biznisu i građanima.

Nataša Vučković ipak ocenjuje da bi otvaranje Klastera 3 bilo potrebno i poželjno, kao višeznačna poruka EU građanima.

„Pre svega važna je ta vrsta pozitivne političke poruke iz Evropske unije građanima Srbije da je proces pristupanja u toku, da nije zakočen, da se na Srbiju računa kao na buduću članicu, da su neke reforme pozitivno sprovedene i kao takve ocenjene od zemalja članica EU”, zaključuje programska direktorka Fondacije „Centar za demokratiju” Nataša Vučković.

Iako je su tehnički uslovi ispunjeni, otvaranje Klastera 3 u junu niko više ne očekuje. O tome da li će se napraviti pomak u pregovorima sa Srbijom odlučiće države članice, koje pred sobom imaju slabe rezultate zvaničnog Beograda u oblasti vladavine prava i neusklađivanje sa spoljnom politikom Evropske unije kada su u pitanju sankcije Rusiji.

*Sofija Popović,
European Western Balkans*

Jedan primer omladinske politike

FRANCUSKA I MLADI

Na nacionalnom nivou, EU dijalogom s mladima se bave nacionalne radne grupe u kojima su predstavnici relevantnih ministarstava, krovne organizacije mladih, kao i eksperti iz oblasti omladinske politike. U Srbiji postoji Stalni stručni tim za EU dijalog s mladima, koji je imao priliku da u poseti Francuskoj sazna više kako mehanizam funkcioniše u ovoj državi, kao i o iskustvima predsedavanja. Prenosimo vam njihove utiske.

Srbija je jedina država koja nije članica Evropske unija, a sprovodi mehanizam EU dijaloga s mladima. On predstavlja proces konsultacija između mladih i donosilaca odluka, kako bi se zajednički definisale, kreirale, sprovele i pratile politike značajne za mlade na svim nivoima – od evropskog do lokalnog. Posebnost EU dijaloga s mladima je njegova povezanost s ciklusom predsedavanja Evropskoj uniji.

Svaki ciklus konsultacija traje 18 meseci i posvećen je određenoj temi. Konsultacije su podeljene u tri šestomesečne faze, koje se podudaraju s trima rotirajućim predsedavanjima Evropskoj uniji, gde svaka od ove tri države, u saradnji sa Evropskom komisijom

aktivnosti, kao i preko Evropske omladinske konferencije, koju organizuje predsedavajući EU.

Aktivno uključivanje mladih

Jedan od izazova predsedavanja Evropskoj uniji pored pandemije, krize i rata, predstavljali su predsednički i parlamentarni izbori u Francuskoj. Ove izbore obeležio je govor o spoljnoj politici, kao i diskusija o kupovnoj moći francuskih građana. Samim tim, u okviru procesa predsedavanja Zapadni Balkan, kao ni mladi, nisu bili prioritet.

Kako ističu zvaničnici Kancelarije za saradnju mladih Francuske i Nemačke, dva najvažnija faktora za izgradnju mira i programa koje su oni razvili jesu motivacija i želja građana, kao i politička volja Nemačke i Francuske da ovakvim programima daju prioritet.

i Evropskim omladinskim forumom, određuje tematski prioritet za kreiranje zajedničkih preporuka, koje će biti u fokusu celog ciklusa. Na ovaj način pruža se podrška realizaciji EU Strategije za mlade, a sadašnji trio čine Francuska–Češka–Švedska. U okviru francuskog predsedavanja EU identifikovano je nekoliko prioriteta: izgradnja jače i suverenije EU, odbrana vladavine prava i evropskih vrednosti i jačanje strateške autonomije.

EU dijalog s mladima se realizuje kroz konsultacije s mladima kroz upitnike, uključivanje brojnih omladinskih i organizacija za mlade u prikupljanju mišljenja i preporuka mladih kroz različite

IMA LI POLITIČKE VOLJE?

Po uzoru na OFAJ/DFJW, i to baš u Parizu, nastala je 2016. godine Kancelarija za regionalnu saradnju mladih Zapadnog Balkana (RYCO). Danas ima novi Strateški plan, u skladu s naučenim lekcijama prethodnog perioda, dok je naredna država koja predsedava RYCO-u upravo Srbija.

Na nivou nacionalne omladinske politike u Srbiji je u toku izmena najviših normativnih dokumenata koje oblikuju život mladih – Zakon o mladima i Strategija za mlade. Strategija za mlade ulazi u poslednju fazu javne rasprave, a koja je planirana u narednim mesecima. Ukoliko govorimo o Zapadnom Balkanu postavlja se pitanje političke volje strana potpisnica RYCO-a. Nije objavljen ni zvaničan plan prioriteta i aktivnosti koji se odnosi na srpsko predsedavanje Kancelariji.

Izvor: Krovna organizacija mladih Srbije

Kako navodi ambasadorka Srbije u Francuskoj i Monaku Nataša Marić, sam predsednik Makron je, dok je bio u poseti Srbiji, zatražio, između ostalog, i sastanak sa Kancelarijom za saradnju mladih na Zapadnom Balkanu – RYCO. Time je dodatno istaknuta francuska pozicija na nivou omladinske politike i mladih. S druge strane, država koja predsedava EU nema obavezu da

Sledeća država koja predsedava Evropskoj uniji je Češka, koja organizuje omladinsku konferenciju u Pragu. Dodatni zadatak Stalnog stručnog tima za EU dijalog biće – osiguranje prisustva i aktivnog učešća, a kako bi se i prioriteta mladih našli na EU agendi.

u okviru dijaloga poziva i države koje su u procesu pristupanja. Ipak, veliki deo njih to često čini – u skladu sa internom agendom predsedavanja. Omladinska konferencija u Francuskoj održana je u januaru 2022. godine. Poziv srpskoj delegaciji je izostao.

U okviru poseta Krovnoj organizaciji mladih Francuske (CNAJEP) i Ministarstvu prosvete, mladih i sporta Francuske

istaknuti su prioriteta predsedavanja koji su se ticali mladih, kao što su: uključivanje mladih u dijaloge o zelenim temama, promovisanje prekograničnih volonterskih iskustava, podsticanje participacije mladih i jačanje evropskog građanstva. Ovi prioriteta korespondirali su s dodatnim aktivnostima u okviru Evropske godine mladih, koja je podsticala učešće mladih, pre svega kroz različite lokalne programe.

Kako bi se mladi uključili u realizaciju ovih prioriteta koristi se upravo EU dijalog s mladima – u Francuskoj on ima poseban naziv i vizuelni identitet kako bi bio prijemčiviji mladima. PROVOX je nastao 2011. godine, a od 2014. godine ima institucionalnu podršku, što pomaže njegovom nesmetanom funkcionisanju. Pored predstavnika CNAJEP-a, nadležnog ministarstva, ovaj mehanizam čine i omladinski delegati, kao i donosioci odluka koji se bave temama koje su u tom momentu prioriteta. Omladinski delegati su aktivni mladi koji se biraju direktno na ograničen mandat ciklusa, kako bi predstavljali mlade u okviru svih zvaničnih i nezvaničnih sastanaka koji se tiču tema kojima se PROVOX u tom trenutku bavi. Kako je politički sistem Francuske decentralizovan, veliku ulogu u ovom procesu imaju lokalni odnosno regionalni dijalozi, koji se uvek završe festivalom. Oni se održavaju u različitim gradovima Francuske, s

ciljem da se mladima približi proces dijaloga, odnosno svi postignuti rezultati.

Pored EU dijaloga s mladima i savetodavnih tela na nivou izvršne vlasti, postoji još nekoliko mehanizama koji podstiču aktivno učešće mladih i pomažu im da budu aktivni građani. Neke od njih su nacionalne agencije koje se bave prosvetom, odnosno omladinom i sportom, sprovođenjem Erasmus+ programa, najvećeg programa Evropske unije za saradnju u oblasti obrazovanja, obuka, mladih i sporta; *French Civic Service* kao mehanizam za sprovođenje različitih volonterskih aktivnosti namenjenih mladima od 16 do 25 godina, koji je od 2010. godine koristilo više od 500.000 mladih.

Saradnja u regionu

Francuzi posebnu pažnju posvećuju bilateralnim odnosima, pa tako ističu specifičnu važnost odnosa koju neguju s Nemačkom, Italijom i Kvebekom. Od 1963. godine aktivna je **Kancelarija za saradnju mladih Francuske i Nemačke takozvani OFAJ/DFJW**, čiji je cilj kreiranje različitih programa

razmene za mlade, a kako bi se mladi umrežili i zajedno radili na izgradnji mira. Kroz njihove programe prošlo je više od čak devet miliona mladih.

Kako ističu zvaničnici OFAJ/DFJW dva najvažnija faktora za izgradnju mira i programa koje su oni razvili jesu motivacija i želja građana, kao i politička volja Nemačke i Francuske da ovakvim programima daju prioritet.

Sledeća država koja predsedava Evropskoj uniji je Češka, koja organizuje omladinsku konferenciju u Pragu. Dodatni zadatak Stalnog stručnog tima za EU dijalog biće – osiguranje prisustva i aktivnog učešća, a kako bi se i prioriteta mladih našli na EU agendi.

*Jovana Božičković,
Članica Stalnog stručnog tima za EU dijalog sa mladima*

Građanski monitoring kvaliteta vazduha **BEZ MERENJA NEMA NI MERA**

Šabac, Knjaževac, Zaječar, Požarevac, Kučevo, Leskovac, Gornji Milanovac, Aleksinac, Negotin, Sremska Mitrovica, Kula, Prokuplje, Majdanpek, Prijepolje, Brodarevo, Bosilegrad, Trstenik, Požega, Kruševac, Kovačica, Bela Palanka, Surdulica, Bečej, Senta, Ruma, Arandelovac, Mladenovac, Kovin i Osečina. U svim ovim gradovima, već je pređena godišnja granica od 35 dana dozvoljenog prekomernog zagađenja.

U Srbiji je vazduh zvanično prekomerno zagađen u 15 gradova i aglomeracija. To je bila ocena kvaliteta vazduha za 2020. godinu. Dobili smo je od Agencije za zaštitu životne sredine u septembru 2021. Šta smo udisali 2021. godine, saznaćemo ovog septembra, a kakav je bio vazduh u 2022, zvanično ćemo čuti tek na jesen 2023. godine. Kada se posmatraju rezultati dobijeni iz zvaničnog sistema monitoringa kvaliteta vazduha, pokazuje se da je vazduh u Srbiji čist praktično samo u mestima gde ne postoji sveobuhvatan monitoring njegovog kvaliteta.

Povodom Svetskog dana zaštite životne sredine (5. jun), Beogradska otvorena škola i Nacionalna ekološka asocijacija NEA, priredili su analizu podataka o kvalitetu vazduha dobijenih iz građanskih senzora, putem aplikacije X-ECO, u dosadašnjem delu 2022. godine. Kao kriterijum za odabir lokacija uključenih u analizu, korišćeni su gradovi i opštine u kojima ne postoji

U nedostatku zvaničnih podataka, i uz opravdanu bojazan, građani u alternativnim metodama zasad nalaze rešenje, kako bi se makar kratkoročno informisali o stanju kvaliteta vazduha u svojim sredinama.

sveobuhvatan zvanični monitoring kvaliteta vazduha u realnom vremenu - pre svega suspendovanih čestica, a kao kriterijum ocene kvaliteta vazduha korišćen je broj dana s prekomernom koncentracijom PM10 čestica, koja je zakonski definisana. Na godišnjem nivou, granična dnevna koncentracija PM10 čestica od 50 µg/m³ ne sme se prekoračiti više od 35 puta.

Rezultati dobijeni iz građanskih senzora pokazuju visok nivo aero-zagađenja širom države. Godišnja „zaliha“ od 35 dana

dozvoljenog prekomernog zagađenja je uveliko potrošena, budući da su uzroci zagađenja u celoj državi veoma slični. Naime, u zimskim mesecima lokalna ložišta i toplane koje koriste fosilna goriva (mazut, uglj), uz saobraćaj i uticaj industrije, ne-

Izazovi su posebno prisutni u domenu lokalnog monitoringa, budući da gradovi i opštine u velikoj meri ne uspostavljaju odgovarajući nivo monitoringa kvaliteta vazduha. To praktično znači da, u nedostatku merenja, ne postoji ni zakonski osnov za donošenje i sprovođenje zakonom propisanih mera u cilju smanjenja nivoa zagađenja.

kontrolisano utiču na povećan nivo koncentracije zagađujućih materija iznad dozvoljenih i preporučenih vrednosti, što je pogubno za zdravlje svih građana, posebno osetljivih kategorija, poput dece, starijih i ljudi sa hroničnim oboljenjima.

Neslavna rang-lista

Grad Šabac je na neslavnom prvom mestu po zagađenju vazduha, budući da je granična dnevna koncentracija PM10 čestica prekoračena na više mesta: u Ulici pilota Ilića zabeleženo je 43 dana prekomernog zagađenja, dok je 105 dana prekomernog zagađenja zabeleženo u Ulici kneza Lazara. Spisak gradova u kojima je bilo preko 100 dana prekomernog zagađenja kompletiraju Knjaževac (takođe 105), Zaječar, Požarevac i Kučevo. Godišnji limit od 35 dana prekomernog zagađenja prevremeno su potrošili i: Leskovac, Gornji Milanovac, Aleksinac, Negotin, Sremska Mitrovica, Kula, Prokuplje, Majdanpek, Prijepolje, Brodarevo, Bosilegrad, Trstenik, Požega, Kruševac, Kovačica, Bela Palanka, Surdulica, Bečej, Senta, Ruma, Arandelovac, Mladenovac, Kovin i Osečina.

PREDSTAVLJAMO

Broj dana PM10>50	ULICA	GRAD-OPŠTINA	OKRUG
105	Kneza Lazara	Šabac	Mačvanski upravni okrug
105	Knjaževac	Knjaževac	Zaječarski upravni okrug
102	Dvadeset drugog decembra	Zaječar	Zaječarski upravni okrug
102	Leonarda da Vinčija	Šabac	Mačvanski upravni okrug
102	Stevana Sremca	Požarevac	Braničevski upravni okrug
101	Milana Milosavljevića	Kučevo	Braničevski upravni okrug
98	Ranka Alimpića	Šabac	Mačvanski upravni okrug
97	Generala Gambete	Zaječar	Zaječarski upravni okrug
96	Dositejeva	Negotin	Borski upravni okrug
92	Goce Delčeva	Leskovac	Jablanički upravni okrug
91	Vuka Karadžića	Gornji Milanovac	Moravički upravni okrug
90	Goranska	Aleksinac	Nišavski upravni okrug
89	Stanoja Glavaša	Leskovac	Jablanički upravni okrug
88	Sedmog jula	Gornji Milanovac	Moravički upravni okrug
84	Kursulina	Gornji Milanovac	Moravički upravni okrug
83	Negotin	Negotin	Borski upravni okrug
82	Save Kovačevića	Gornji Milanovac	Moravički upravni okrug
82	Starine Novaka	Leskovac	Jablanički upravni okrug
80	Legetska	Negotin	Borski upravni okrug
80	Svetozara Markovića	Lazarevac	Grad Beograd
77	Gorana Kovačića	Sremska Mitrovica	Sremski upravni okrug
76	1300 kaplara	Šabac	Mačvanski upravni okrug
76	Šabac	Šabac	Mačvanski upravni okrug
74	Braće Jugović	Zaječar	Zaječarski upravni okrug
73	Četvrte vojvođanske brigade	Kula	Zapadnobački upravni okrug
73	Knjaževac	Knjaževac	Zaječarski upravni okrug
73	Žička ulica	Kraljevo	Raški upravni okrug
71	Ratka Pavlovića Čička	Prokuplje	Toplički upravni okrug
69	Maksima Gorkog	Sremska Mitrovica	Sremski upravni okrug
69	Maršala Tita	Bosilegrad	Pčinjski upravni okrug
69	Sedmi juli	Brodarevo	Zlatiborski upravni okrug
68	Bradarac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
66	Požarevac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
66	Vojvode Putnika	Šabac	Mačvanski upravni okrug
65	Pionirska	Majdanpek	Borski upravni okrug
63	Ratomira Atanackovića	Kučevo	Braničevski upravni okrug
62	Malo Crniće	Malo Crniće	Braničevski upravni okrug
62	Požarevac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
62	Žike Popovića	Kučevo	Braničevski upravni okrug
61	Požarevac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
61	Stevana Mokranjca	Majdanpek	Borski upravni okrug
61	Vuka Karadžića	Trstenik	Rasinski upravni okrug
61	Zmajeva	Požega	Zlatiborski upravni okrug
60	Vojvode Putnika	Vranje	Pčinjski upravni okrug
59	Hilandarska	Kruševac	Rasinski upravni okrug
58	Vojvođanska	Padina	Južnobačanski upravni okrug
57	Novo naselje	Kovačica	Južnobačanski upravni okrug

56	Horna Dolina	Padina	Južnobanatski upravni okrug
55	Bela Palanka	Bela Palanka	Pirotski upravni okrug
55	Doktora Janka Bulika	Kovačica	Južnobanatski upravni okrug
55	Nikole Tesle	Futog	Južnobački upravni okrug
54	Karadžordeva	Kraljevo	Raški upravni okrug
53	Gamzigrad	Zaječar	Zaječarski upravni okrug
53	Kruševačka	Zaječar	Zaječarski upravni okrug
53	Požarevac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
53	Đorđa Andrejevića Kuna	Leskovac	Jablanički upravni okrug
52	Kruševac	Kruševac	Rasinski upravni okrug
52	Maršala Tita	Bosilegrad	Pčinjski upravni okrug
51	Vojvode Mišića	Surdulica	Pčinjski upravni okrug
50	Josifa Pančića	Kragujevac	Šumadijski upravni okrug
50	Nikole Tesle	Lapovo	Šumadijski upravni okrug
49	Koče Kapetana	Leskovac	Jablanički upravni okrug
49	Požarevac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
47	Glavna	Ruma	Sremski upravni okrug
46	Bratinac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
45	Osečina (varošica)	Osečina	Kolubarski upravni okrug
44	Ilije Petrovića	Požarevac	Braničevski upravni okrug
43	Glavna	Bačko Gradište	Južnobački upravni okrug
43	Jožefa Atila	Senta	Severnobanatski upravni okrug
43	Miodraga Stojkovića	Vranje	Pčinjski upravni okrug
43	Novosadska	Bečej	Južnobački upravni okrug
43	Pilota Ilića	Šabac	Mačvanski upravni okrug
43	Tozino voće	Mladenovac (varoš)	Grad Beograd
43	Vojvode Mišića	Surdulica	Pčinjski upravni okrug
42	Šafarikova	Stara Pazova	Sremski upravni okrug
41	Arandelovac	Arandelovac	Šumadijski upravni okrug
40	Hadži Prodanova	Vranje	Pčinjski upravni okrug
40	Kralja Petra Prvog	Arandelovac	Šumadijski upravni okrug
40	Vuka Karadžića	Surdulica	Pčinjski upravni okrug
39	Radičevci	Bosilegrad	Pčinjski upravni okrug
39	Kolovrat	Prijepolje	Zlatiborski upravni okrug
39	Železnička	Naselje Miodraga Radovanovića	Gornji Milanovac
38	Ive Lole Ribara	Elemir	Srednjobanatski upravni okrug
38	Maksima Gorkog	Šid	Sremski upravni okrug
38	Sedmog jula	Požarevac	Braničevski upravni okrug
38	Trg srpskih dobrovoljaca	Kikinda	Severnobanatski upravni okrug
37	Alakinca	Surdulica	Pčinjski upravni okrug
36	Požarevac	Požarevac	Braničevski upravni okrug
36	Hilandarska	Vranje	Pčinjski upravni okrug
36	Naselje Miodraga Radovanovića	Gornji Milanovac	Moravički upravni okrug
36	Sime Pogačarevića	Vranje	Pčinjski upravni okrug
36	Vuka Karadžića	Kovin	Južnobanatski upravni okrug
35	Alakinca	Surdulica	Pčinjski upravni okrug
35	Branislava Nušića	Vranje	Pčinjski upravni okrug

Izvor: Beogradska otvorena škola

Rezultati građanskog monitoringa u periodu 1. januar 2022 – 31. maj 2022.
u gradovima koji nemaju automatske analizatore suspendovanih
čestica u okviru državne ili lokalne mreže.

PREDSTAVLJAMO

Među ovim gradovima ima i mesta u kojima je uspostavljen zvanični državni i(li) lokalni monitoring, kao i mesta gde postoje samo senzori koje su postavili građani. Rasprostranjenost i funkcionisanje zvaničnog sistema monitoringa vazduha zavisi od odgovornosti i ažurnosti kako Agencije za zaštitu životne sredine tako i jedinica lokalne samouprave, koje su dužne da uspostave lokalni monitoring kvaliteta vazduha, kao i da rezultate tog monitoringa dele sa Agencijom.

Izazovi su posebno prisutni u domenu lokalnog monitoringa, budući da gradovi i opštine u velikoj meri ne uspostavljaju odgovarajući nivo monitoringa kvaliteta vazduha. To praktično znači da, u nedostatku merenja, ne postoji ni zakonski osnov za donošenje i sprovođenje zakonom propisanih mera u cilju smanjenja nivoa zagađenja.

U nedostatku zvaničnih podataka, i uz opravdanu bojazan, građani u alternativnim metodama zasad nalaze rešenje, kako bi se makar kratkoročno informisali o stanju kvaliteta vazduha u svojim sredinama. Apelujemo na odgovorne institucije i pojedince na svim nivoima da posvećeno rade na unapređenju monitoringa kvaliteta vazduha na teritoriji cele države: kako u domenu širenja i održavanja državne mreže tako i u domenu uspostavljanja sveobuhvatnog lokalnog monitoringa i pravovremene razmene informacija, jer bez merenja ne može biti ni adekvatnih mera za čist vazduh.

*Tatjana Avramović i Ognjan Pantić,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.